TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta)

2009. gada 16. jūlijā *

Lieta C-165/08

par prasību sakarā ar valsts pienākumu neizpildi atbilstoši EKL 226. pantam, ko 2008. gada 15. aprīlī cēla

Eiropas Kopienu Komisija, ko pārstāv B. Dohertijs [*B. Doherty*] un A. Šmitkovska [*A. Szmytkowska*], pārstāvji, kas norādīja adresi Luksemburgā,

prasītāja,

pret

Polijas Republiku, ko pārstāv M. Dovgelevičs [*M. Dowgielewicz*], pārstāvis,

atbildētāja.

* Tiesvedības valoda — poļu.

TIESA (otrā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs K. V. A. Timmermans [*C. W. A. Timmermans*], tiesneši K. Šīmans [*K. Schiemann*] (referents), P. Kūris [*P. Kūris*], L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*] un K. Toadere [*C. Toader*],

ģenerāladvokāts J. Mazaks [*J. Mazák*],
sekretārs R. Grass [*R. Grass*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Ar savu prasību Eiropas Kopienu Komisija lūdz Tiesu atzīt, ka, aizliegdama ģenētiski modificētu sēklu brīvu apriti, kā arī ģenētiski modificētu šķirņu iekļaušanu valsts šķirņu katalogā, Polijas Republika nav izpildījusi pienākumus, kas paredzēti Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 12. marta Direktīvā 2001/18/EK par ģenētiski modificētu organismu apzinātu izplatīšanu vidē un Padomes Direktīvas 90/220/EEK

atcelšanu (OV L 106, 1. lpp.) kopumā un it īpaši tās 22. un 23. pantā, kā arī Padomes 2002. gada 13. jūnija Direktīvā 2002/53/EEK par lauksaimniecības augu sugu šķirņu kopējo katalogu (OV L 193, 1. lpp.) un it īpaši tās 4. panta 4. punktā un 16. pantā.

Atbilstošās tiesību normas

Kopienu tiesiskais regulējums

Direktīva 2001/18

2 Direktīva 2001/18 tika pieņemta, pamatojoties uz EKL 95. pantu. Saskaņā ar tās 1. pantu tās mērķis ir tuvināt dalībvalstu normatīvos un administratīvos aktus, lai aizsargātu cilvēku veselību un vidi, pirmkārt, apzināti izplatot vidē ģenētiski modificētus organismus (turpmāk tekstā — "ĢMO") tādos nolūkos, kas nav laišana tirgū Eiropas Kopienā, un, otrkārt, laižot tirgū Kopienā produktus, kas satur ĢMO vai sastāv no tiem.

3 Direktīvas 2001/18 preambulas devītais apsvērums ir šāds:

"Īpaša nozīme ir kādā dalībvalstī atzītu ētikas principu respektēšanai. Dalībvalstis var ņemt vērā ētiskus aspektus, ja apzināti izplata vai laiž tirgū produktus, kas satur ĢMO vai sastāv no tiem."

4 Atbilstoši šīs direktīvas no piecdesmit sestā līdz piecdesmit astotajam apsvērumam:

"(56) Ja produktu, kas satur ĢMO vai sastāv no tiem, laiž tirgū un ja tāds produkts ir atļauts saskaņā ar šo direktīvu, tad dalībvalsts nevar aizliegt, ierobežot vai kavēt laišanu tirgū, ja produkts satur tādus vai sastāv no tādiem ĢMO, kuri atbilst šīs direktīvas prasībām. Ja pastāv risks attiecībā uz cilvēku veselību vai vidi, tad būtu jāparedz drošības procedūra.

(57) Būtu jāapspriežas ar Komisijas Dabaszinātņu ētikas un jaunu tehnoloģiju Eiropas grupu, lai saņemtu padomu vispārīgas iedabas ētikas jautājumos, kas attiecas uz ĢMO apzinātu izplatīšanu vai laišanu tirgū. Tādām apspriedēm nebūtu jāierobežo dalībvalstu kompetence ētikas jautājumos.

(58) Dalībvalstīm vajadzētu būt iespējai apspriesties ar jebkuru komiteju, ko tās ir izveidojušas, lai saņemtu padomu saistībā ar ētiku un biotehnoloģiju."

5 Minētās direktīvas B daļā ir paredzēti nosacījumi, ar kādiem izsniedz atļaujas ĢMO apzinātai izplatīšanai tādos nolūkos, kas nav laišana tirgū.

6 Šīs pašas direktīvas C daļā, kurā ietilpst 12.–24. pants, ir paredzētas atļaujas, kas jāsaņem tādu produktu laišanai tirgū, kas satur ĢMO vai sastāv no tiem.

7 Direktīvas 2001/18 22. pantā ar nosaukumu "Brīva apgrozība" ir noteikts:

"Neierobežojot 23. pantu, dalībvalstis nevar aizliegt, ierobežot vai kavēt tādu produktu laišanu tirgū, kas satur ĢMO vai sastāv no tiem, ja tie atbilst šīs direktīvas prasībām."

8 Šīs direktīvas 23. pantā ar nosaukumu "Drošības klauzula" ir paredzēts:

"1. Ja dalībvalstij, ņemot vērā jaunu vai papildu informāciju, kas kļuvusi pieejama pēc piekrišanas došanas un ietekmē vides risku novērtējumu vai esošās informācijas pārvērtējumu, pamatojoties uz jaunu vai papildu zinātnes atzinumu, ir sīki izstrādāts pamatojums, lai uzskatītu, ka par produktu, kurš satur ĢMO vai sastāv no tiem, ir sniegts pareizs paziņojums un uz to attiecas saskaņā ar šo direktīvu dotā rakstveida piekrišana, bet tomēr produkts rada risku cilvēku veselībai vai videi, tad attiecīgā dalībvalsts uz laiku savā teritorijā var ierobežot vai aizliegt tā produkta lietošanu vai pārdošanu, kurš satur ĢMO vai sastāv no tiem.

Nopietna riska gadījumā dalībvalsts nodrošina tādu operatīvu pasākumu piemērošanu kā tirgū laišanas pārtraukšana vai izbeigšana, par to informējot sabiedrību.

Dalībvalsts nekavējoties informē Komisiju un pārējās dalībvalstis par lēmumiem, ko tā pieņem saskaņā ar šo pantu, un motivē savu lēmumu, iesniedzot vides risku novērtējuma pārskatu, kurā norāda, vai un kā būtu grozāmi piekrišanas nosacījumi vai izbeidzama piekrišana, un vajadzības gadījumā sniedz jauno vai papildu informāciju, uz kuru pamatojas tās lēmums.

2. Lēmumu par jautājumu pieņem 60 dienās tādā kārtībā, kāda noteikta 30. panta 2. punktā. [..]"

9 Minētās direktīvas 29. pantā ir noteikts:

"1. Neierobežojot dalībvalstu kompetenci ētikas jautājumos, Komisija pēc savas iniciatīvas vai Eiropas Parlamenta vai Padomes lūguma apspriežas ar jebkuru komiteju, ko tā ir izveidojusi, lai saņemtu padomu ar ētiku un biotehnoloģiju saistītos jautājumos, kāda ir, piemēram, Dabaszinātņu ētikas un jaunu tehnoloģiju Eiropas grupa, kura nodarbojas ar vispārīgiem ētikas jautājumiem.

Minētā apspriešanās var notikt arī pēc kādas dalībvalsts lūguma.

[..]

3. Šā panta 1. punkts neskar šajā direktīvā noteikto administratīvo kārtību."

10 Direktīvas 2001/18 36. pants ir šāds:

"1. Direktīvu 90/220/EEK atceļ 2002. gada 17. oktobrī.

2. Atsauces uz atcelto direktīvu uzskata par atsaucēm uz šo direktīvu, un tās būtu jālasa saskaņā ar atbilsmju tabulu VIII pielikumā."

Direktīva 2002/53

11 Kā izriet no tās 1. panta 1. punkta, Direktīva 2002/53 attiecas uz to biešu, lopbarības augu, labības, kartupeļu, kā arī eļļas augu un šķiedraugu šķirņu atzīšanu iekļaušanai kopējā lauksaimniecības augu sugu šķirņu katalogā, kuru sēklas var piedāvāt tirgū saskaņā ar noteikumiem, kas paredzēti direktīvās attiecīgi par biešu sēklu (Padomes 2002. gada 13. jūnija Direktīva 2002/54/EK par biešu sēklu tirdzniecību (OV L 193, 12. lpp.)), lopbarības augu sēklu (Padomes 1966. gada 14. jūnija Direktīva 66/401/EEK par lopbarības augu sēklu tirdzniecību (OV 125, 2298. lpp.)), labības sēklu (Padomes 1966. gada 14. jūnija Direktīva 66/402/EEK par graudaugu sēklu tirdzniecību (OV 125, 2309. lpp.)), sēklas kartupeļu (Padomes 2002. gada 13. jūnija Direktīva 2002/56/EK par sēklas kartupeļu tirdzniecību (OV L 193, 60. lpp.)), kā arī eļļas augu un šķiedraugu sēklu (Padomes 2002. gada 13. jūnija Direktīva 2002/57/EK par eļļas augu un šķiedraugu sēklu tirdzniecību (OV L 193, 74. lpp.)) tirdzniecību. Kopējo šķirņu katalogu izstrādā, ņemot vērā dalībvalstu katalogus. Saskaņā ar šī paša panta 2. punktu kopējo šķirņu katalogu "izstrādā, ņemot vērā dalībvalstu katalogus".

12 Direktīvas 2002/53 4. panta, kurā ir paredzēts zināms skaits nosacījumu, kuri dalībvalstīm jāievēro attiecībā uz šķirnes atzīšanu, 4. punktā ir noteikts:

"Attiecībā uz ģenētiski modificētu šķirni tādā nozīmē, kāda paredzēta Direktīvas 90/220/EEK 2. panta 1. un 2. punktā, šķirnes apzinātu izlaišanu vidē atzīst tikai tad, ja veikti visi attiecīgie pasākumi, lai novērstu negatīvu ietekmi uz cilvēka veselību un vidi."

13 Direktīvas 2002/53 16. pantā ir paredzēts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, ka no publikācijas brīža, par ko minēts 17. pantā, uz to šķirņu sēklām, kuras atzītas saskaņā ar šo direktīvu vai saskaņā ar principiem, kas atbilst šīs direktīvas principiem, neattiecas nekādi tirdzniecības ierobežojumi attiecībā uz šķirni.

2. Var atļaut, lai dalībvalsts, kas iesniegusi pieteikumu, kuru izskata saskaņā ar 23. panta 2. punktā minēto kārtību vai — attiecībā uz ģenētiski modificētām šķirnēm — saskaņā ar 23. panta 3. punktā minēto kārtību, aizliegtu visā tās teritorijā vai kādā tās daļā izmantot šķirni vai arī noteiktu attiecīgus šķirnes audzēšanas nosacījumus saskaņā ar gadījumiem, kas paredzēti c) apakšpunktā, ievērojot nosacījumus par tādu produktu izmantošanu, kuri iegūti, audzējot šādu šķirni,

a) ja konstatēts, ka šķirnes audzēšana, ņemot vērā augu veselības apsvērumus, varētu kaitēt citu šķirņu vai sugu audzēšanai, vai

b) ja oficiālie audzēšanas izmēģinājumi, kas, atbilstoši piemērojot 5. panta 4. punktu, veikti dalībvalstīs, kuras iesniegušas pieteikumu, liecina, ka šķirne nevienā tās teritorijas daļā neuzrāda rezultātus, kas atbilst attiecīgās dalībvalsts teritorijā atzītas salīdzināmas šķirnes uzrādītiem rezultātiem, vai ja labi zināms, ka gatavības klases dēļ šķirne nav piemērota audzēšanai nevienā tās teritorijas daļā. Pieteikumu iesniedz, pirms beidzas trešais kalendārais gads, kas seko atzīšanas gadam;

c) ja tai ir pamatoti iemesli, kas nav minēti iepriekš vai kas var būt minēti, piemērojot 10. panta 2. punktā minēto kārtību novērtēšanā, lai pārliecinātos, ka šķirne nerada risku cilvēka veselībai vai videi."

14 Atbilstoši šīs direktīvas 17. pantam:

"Komisija, pamatojoties uz informāciju, ko sniegušas dalībvalstis, un tiklīdz tā saņemta, *Eiropas Kopienu Oficiālā Vēstneša* C sērijā ar nosaukumu "Kopējais lauksaimniecības augu sugu šķirņu katalogs" publicē visu to šķirņu sarakstu, uz kuru sēklām un pavairošanas materiālu, ievērojot 16. pantu, neattiecas nekādi tirdzniecības ierobežojumi attiecībā uz šķirni [..]."

Valsts tiesiskais regulējums

15 2003. gada 26. jūnija Likuma par sēklām (*Dz. U* Nr. 137, 1299. pozīcija), kurā grozījumi izdarīti ar 2006. gada 27. aprīļa likumu (*Dz. U* Nr. 92, 639. pozīcija; turpmāk tekstā — "Likums par sēklām"), 5. panta 4. punktā ir noteikts, ka "valsts katalogā neiekļauj ģenētiski modificētas šķirnes".

16 Likuma par sēklām 57. panta 3. punktā ir paredzēts, ka "Polijas Republikas teritorijā tirgū nedrīkst laist ģenētiski modificētu šķirņu sēklas". Saskaņā ar šī paša likuma 67. panta 1. punktu, personai, kura pretrunā minētā 57. panta 3. punktam laiž tirgū minētās sēklas, var piespriest finansiālas sankcijas.

Pirmstiesas procedūra

17 Pēc pirmās vēstuļu apmaiņas ar Polijas Republiku, kas notika 2006. gada 19. jūnijā un 19. jūlijā, Komisija 2006. gada 18. oktobrī šai dalībvalstij nosūtīja brīdinājuma vēstuli, pamatojoties uz EKL 226. pantu. Tajā Komisija norādīja, ka Likuma par sēklām 5. panta 4. punkts un 57. panta 3. punkts (turpmāk tekstā — "apstrīdētās valsts tiesību normas") ir pretrunā Direktīvai 2001/18 un it īpaši tās 22. un 23. pantam, kā arī Direktīvai 2002/53 un it īpaši tās 4. panta 4. punktam un 16. pantam.

18 Ar 2006. gada 20. decembra vēstuli Polijas Republika apstrīdēja apgalvojumu par pienākumu neizpildi. Tā īpaši norādīja uz piesardzības principu un riskiem, ka var iestāties neatgriezeniskas sekas attiecībā uz bioloģisko daudzveidību un vidi vispār, kā arī attiecībā uz Polijas lauksaimniecības nozari īpaši, kā rezultātā varētu turpināt pastāvēt neskaidrie vērtēšanas principi, nepietiekamās kontroles un garantijas un nepilnīgās normas par augu sugu līdzāspastāvēšanu, kas ietvertas Direktīvā 2001/18. Tāpat šī dalībvalsts norādīja, ka lauksaimniecības augu šķirņu kopējā katalogā, kas izveidots ar Direktīvu 2002/53, iekļautās šķirnes nav pārbaudītas Polijas specifiskajā vidē un tādējādi nav garantijas, ka tām nebūs negatīvu seku ilgtermiņā.

19 Polijas Republika turklāt atsaucās uz bažām par kaitējumu sabiedrības veselībai un videi, kā arī protestu, ko Polijas iedzīvotāji pauduši sakarā ar ĢMO, kā arī uz vajadzību ievērot ētikas principus atbilstoši Direktīvas 2001/18 devītajam apsvērumam, šajā sakarā norādot, ka būtu pretrunā ētikas normām, ja Polijas tiesiskajā regulējumā tiktu ieviestas tādas tiesību normas, kurām nepiekrīt Polijas iedzīvotāju vairākums.

20 Tā kā Komisija ar šādu atbildi nebija apmierināta, tā 2007. gada 29. jūnijā Polijas Republikai nosūtīja argumentētu atzinumu, aicinādama divu mēnešu laikā kopš atzinuma saņemšanas brīža veikt tajā ietverto prasību izpildei nepieciešamos pasākumus.

21 2007. gada 28. augusta atbildē Polijas Republika būtībā atkārtoja atbildē uz brīdinājumu jau izklāstītos argumentus. Turklāt tā norādīja, ka 2006. gadā Polijas vojevodistu asamblejā pieņemtās rezolūcijas nepieļaut ģenētiski modificētus augus un ĢMO vojevodistu teritorijā liecinot par to, ka apstrīdētās valsts tiesību normas attiecas uz sabiedrības morāli, un norādīja, ka šādi pasākumi ir pieļaujami, vienīgi pamatojoties uz EKL 30. pantu, šim mērķim nemaz neuzsākot procedūras, kas paredzētas Komisijas norādītajos sekundārajos tiesību aktos.

22 Pastāvot šādiem apstākļiem, Komisija nolēma celt šo prasību.

Par prasību

Lietas dalībnieku argumenti

23 Prasības pieteikumā Komisija norāda, ka Likuma par sēklām 57. panta 3. punkts nav saderīgs ar brīvas apgrozības sistēmu, kas paredzēta Direktīvā 2001/18 kopumā un it īpaši tās 22. un 23. pantā. Šīs direktīvas 22. pantā faktiski ir paredzēts, ka ikvienu ĢMO, kura laišana tirgū ir atļauta atbilstoši minētajai direktīvai, var brīvi izmantot visā Kopienā. Savukārt Direktīvas 2001/18 23. pantā, kurā konkrēti ir paredzēta iespēja veikt drošības pasākumus attiecībā uz atsevišķiem ĢMO, pamatojoties uz konkrētā gadījuma analīzi, ir noteikts, ka dalībvalstis nedrīkst vispārīgi aizliegt to teritorijā laist tirgū veselu ĢMO kategoriju, uz kuru turklāt neattiecas minētajā pantā paredzētā procedūra.

24 Tāpat Direktīvas 2002/53 16. panta 1. punktā dalībvalstīm ir paredzēts pienākums uzraudzīt, lai, sākot no brīža, kad šķirne tiek iekļauta kopējā lauksaimniecības augu šķirņu katalogā, tās sēklām netiktu piemēroti nekādi tirdzniecības ierobežojumi. Šobrīd pastāv aptuveni septiņdesmit saskaņā ar Direktīvu 2001/18 atļautu ģenētiski modificētu šķirņu, kuras ir iekļautas minētajā kopējā katalogā.

25 Komisija turklāt arī uzskata, ka ar Direktīvu 2002/53, kuras mērķis ir paredzēt vienveidīgas prasības, lai atvieglotu šķirņu brīvu apriti, dalībvalstīm nav ļauts vispārīgi aizliegt ģenētiski modificētās šķirnes iekļaut savā valsts katalogā. Ja ĢMO ir atļauts — it īpaši ņemot vērā Direktīvā 2001/18 paredzēto dziļo zinātnisko izpēti — tad vairs nevar uzskatīt, ka tas rada risku veselībai vai videi, kas saskaņā ar Direktīvas 2002/53 4. panta 4. punktu var būt pamats, lai atteiktu šī ĢMO iekļaušanu valsts šķirņu katalogā.

26 Attiecībā uz iebildumiem, ko Polijas Republika izvirzījusi pirmstiesas procedūras ietvaros, Komisija norāda, ka šīs dalībvalsts paustās bažas par iespējamajām Direktīvas 2001/18 nepilnībām saistībā ar vides un veselības aizsardzību nevar atspēkot šīs direktīvas normu interpretāciju un katrā ziņā ir nepamatotas. Komisija uzskata, ka Direktīvā 2001/18 paredzētās procedūras atbilstoši piesardzības principam garantē katra ĢMO iespējamo risku videi un cilvēku veselībai detalizētu izvērtējumu, paredzot arī efektīvus kontroles un drošības mehānismus.

27 Vispārīgajai atsaucei uz ētikas principiem, kura bija minēta atbildē uz brīdinājumu, tomēr nebija pievienoti nekādi precīzi ētikas argumenti attiecībā uz ĢMO izplatīšanu. Turklāt no Direktīvas 2001/18 devītā apsvēruma izriet, ka ētikas principi nav ārpus tās piemērošanas jomas, jo kāda no produktiem, kas ar šo direktīvu atļauti, aizliegšana nevar tikt izlemta, neievērojot tajās paredzētās procedūras. Komisija uzskata, ka arī no pastāvīgās judikatūras izriet, ka uz EKL 30. pantu vairs nevar atsaukties, ja konkrētajā

nozarē pastāv detalizēti un saskaņoti Kopienu noteikumi, kā tas šajā gadījumā attiecībā uz ĢMO tirdzniecību ir ar Direktīvām 2001/18 un 2002/53.

28 Iebildumu rakstā Polijas Republika apstrīd prasības pieņemamību, pamatojot ar to, ka Komisijas pārāk neprecīzie pārmetumi tai neļauj nedz izprast tās konkrēto priekšmetu, nedz arī tādējādi efektīvi sagatavot aizstāvību. Kaut arī tā lūdz Tiesu atzīt, ka Polijas Republika nav ievērojusi Direktīvas 2001/18 un 2002/53 "kopumā", prasības pieteikumā norādītās konkrētās normas esot minētas tikai kā piemēri un Komisija neesot sniegusi nekādus paskaidrojumus šajā sakarā.

29 Attiecībā uz lietas būtību Polijas Republika — pretēji Komisijas viedoklim — norāda, ka pamatojoties uz EKL 30. pantu celta prasība nav iespējama tikai tad, ja saskaņošana Kopienu līmenī ietver pasākumus ar minēto EKL pantu sasniedzamā mērķa īstenošanai. Ētikas apsvērumi neietilpstot Direktīvās 2001/18 un 2002/53, kuru mērķis ir vienīgi vides un cilvēku veselības aizsardzība. Direktīvas 2001/18 piecdesmit septītajā apsvērumā un 29. panta 1. punktā turklāt skaidri paredzēta dalībvalstu kompetence attiecībā uz ētisko aspektu reglamentēšanu saistībā ar ĢMO.

30 Šajā gadījumā apstrīdēto valsts tiesību normu pieņemšanas vadmotīvs esot bijuši kristīgās un humānās ētikas principi, kurus ievēro lielākā daļa Polijas iedzīvotāju.

31 Šajā sakarā Polijas Republika norāda uz kristīgo dzīves koncepciju, kurai pretrunā ir manipulēšana ar Dieva radītiem organismiem un to pārveidošana par rūpnieciskā īpašuma tiesību priekšmetiem, uz kristīgo un humāno koncepciju par progresu un attīstību, kurā ir jāievēro radības pamati, kā arī jāmeklē saskaņa starp cilvēku un dabu,

un, visbeidzot, uz kristīgajiem un humānajiem principiem par sociālo kārtību, kā arī to, ka dzīvu organismu reducēšana tirdzniecības objektu līmenī it īpaši apdraud sabiedrības pamatus.

32 Savā replikā Komisija apstrīd, ka prasība būtu nepieņemama. Tās iebildumi un argumenti esot izklāstīti skaidri, tādā pašā veidā kā brīdinājuma vēstulē, argumentētajā atzinumā un prasības pieteikumā.

33 Attiecībā uz Direktīvu 2001/18 — nerunājot par tās 22. un 23. pantu, kuri ir minēti konkrēti, jo tie ir paredzētās brīvās aprites sistēmas stūrakmens, nav ievērota arī minētā sistēma un direktīvas gars kā tāds, kā arī visas pārējās tās normas. Runājot par Direktīvu 2002/53, Komisija precizē, ka tās prasība attiecas tieši uz šī tiesību akta 4. panta 4. punktu un 16. pantu, nevis uz to visu kopumā.

34 Attiecībā uz lietas būtību Komisija vēlreiz pastiprina, ka ar ĢMO atļaušanu un tirdzniecību saistītie jautājumi ir izsmeļoši saskaņoti, turklāt ar Direktīvu 2001/18 ir iekļauta arī ētikas principu ievērošana — īpaši tās 29. pantā — un tādējādi dalībvalsts vairs nevar celt prasību saskaņā ar EKL 30. pantu.

35 Turklāt Komisija paužšaubas par faktiskajiem apstākļiem, kuri ir bijuši apstrīdēto valsts tiesību normu pieņemšanas pamatā. Pirmkārt, Polijas Republika neesot iesniegusi pierādījumus par to, ka, pieņemot attiecīgos aizliegumus, tā būtu ņēmusi vērā reliģiskās ētikas apsvērumus, uz kuriem tā norāda Tiesā. Otrkārt, iebildumu rakstā izklāstītie detalizētie reliģiskās ētikas argumenti netika izvirzīti pirmstiesas procedūrā, kuras laikā Polijas Republika atsaucās vienīgi uz vides un cilvēku veselības apsvērumiem.

36 Komisija uzskata, ka dalībvalsts turklāt nevar pamatoties uz sabiedrības daļas uzskatiem, lai vienpusēji apšaubītu Kopienu saskaņošanas pasākumu.

37 Atbildē uz repliku Polijas Republika norāda, ka paskaidrojumi, kurus Komisija izvirzījusi prasības pieņemamības pierādīšanai un ar kuriem tiek apgalvots Direktīvas 2001/18 sistēmas un jēgas apdraudējums, nav pieņemami, jo tie ir kā novēloti, tā arī nepārliecinoši. Minētie paskaidrojumi katrā ziņā neesot pamatoti, tādēļ ka ar minēto direktīvu ir paredzētas vairākas sistēmas ĢMO laišanai tirgū — kā to apzinātai, tā arī neapzinātai izplatīšanai.

38 Attiecībā uz lietas būtību Polijas Republika uzskata, ka, ja direktīvā nav ņemti vērā būtiski produktu kategoriju raksturojoši aspekti, tad ar to veikto saskaņošanu nevar uzskatīt par pilnīgu. Komisijas paustā uzskata sekas šajā gadījumā būtu tādas, ka ar ĢMO saistītos ētikas aspektus, kuru nozīmīgumu Kopienu likumdevējs ir uzsvēris Direktīvas 2001/18 apsvērumos un normās, nevarētu ņemt vērā nedz ar minēto direktīvu paredzēto procedūru ietvaros, nedz arī pamatojoties uz dalībvalstīm piešķirto kompetenci.

39 Ņemot vērā to ētikas mērķus, apstrīdētās valsts tiesību normas var pārbaudīt tikai saskaņā ar EKL 28. un 30. pantu, nevis Direktīvu 2001/18 un Direktīvu 2002/53. Tā kā Komisija nav apgalvojusi nedz EKL 28. panta pārkāpumu, nedz arī apstrīdējusi apstrīdēto valsts tiesību normu atbilstību EKL 30. panta prasībām, it īpaši samērīguma principam, tad debatēm Tiesā ir jānotiek tikai par to, vai dalībvalsts attiecībā uz ĢMO tirdzniecību var pamatoti atsaukties uz ētikas apsvērumiem.

40 Turklāt Polijas Republika uzskata, ka Komisija, kurai ir pienākums pierādīt apgalvoto pienākumu neizpildi, nav pierādījusi, ka šīs dalībvalsts sniegtie paskaidrojumi par ētikas

apsvērumiem būtu nepareizi. Pretēji Komisijas nostājai dalībvalsts var brīvi izkārtot hierarhiskā kārtībā pirmstiesas procedūrā norādītos aizstāvības argumentus Tiesā, kā arī sniegt jaunus, aizstājot citus.

41 Polijas Republika arī uzsver, ka ir ļoti būtiski ņemt vērā, ka laikā, kad notika balsošana par apstrīdētajām valsts tiesību normām, lielākā daļa deputātu bija no politiskajām partijām, kuru centrālā vērtība ir katoļticība, kas nerada nekādu izbrīnu par to, ka viņi drīzāk ņēma vērā vispārsastopamas un viņu vēlētāju piekoptas kristīgās un humānās vērtības, nevis zinātniski sarežģītus un grūti izprotamus vides un cilvēku veselības apsvērumus.

Tiesas vērtējums

Par prāvas priekšmetu un pieņemamību

42 Vispirms ir jāatgādina, ka no Tiesas Reglamenta 38. panta 1. punkta c) apakšpunkta un ar to saistītās judikatūras izriet, ka prasības pieteikumā ir jāietver strīda priekšmets un izvirzīto pamatu kopsavilkums un tie ir jānorāda pietiekami skaidri un precīzi, lai atbildētājs varētu sagatavot savu aizstāvību un lai Tiesa varētu veikt kontroli. No tā izriet, ka galvenie faktiskie un tiesiskie apstākļi, ar kuriem ir pamatota prasība, prasības pieteikumā ir jānorāda loģiskā un saprotamā veidā un ka prasības pieteikumā ietvertajiem prasījumiem ir jābūt formulētiem nepārprotami, lai izvairītos no tā, ka Tiesa lemj *ultra petita* vai arī nelemj par kādu iebildumu (skat. it īpaši 2009. gada 12. februāra spriedumu lietā C-475/07 Komisija/Polija, 43. punkts un tajā minētā judikatūra).

43 Tiesa ir arī atzinusi, ka atbilstoši EKL 226. pantam celtajai prasībai ir jāietver loģiski un precīzi iebildumi, lai dalībvalstij un Tiesai ļautu precīzi novērtēt norādītā Kopienu tiesību pārkāpuma apmēru, kas ir obligāts nosacījums, lai minētā valsts vēlāk varētu izmantot savus aizstāvības līdzekļus un lai Tiesa varētu pārbaudīt norādīto valsts pienākumu neizpildi (skat. it īpaši iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/Polija, 44. punkts un tajā minētā judikatūra).

44 Šajā gadījumā un, pirmkārt, runājot par prasības daļu, kas saistīta ar Direktīvu 2002/53, ir jāatgādina, ka, neraugoties uz zināmo prasības pieteikumā izklāstīto prasījumu neskaidrību šai sakarā, Komisija atbildē uz repliku ir apstiprinājusi, ka minētās prasības mērķis ir panākt atzinumu, ka Polijas Republika nav izpildījusi pienākumus, kuri izriet no minētajos prasījumos norādītajām vienīgajām normām, proti, minētās direktīvas 4. panta 4. punkta un 16. panta. Tā kā komisija — gan pirmstiesas procedūrā, gan arī prasības pieteikumā — ir arī skaidri izklāstījusi iemeslus, kuru dēļ tā uzskata, ka apstrīdētās valsts tiesību normas ir pretrunā šīm divām normām, un tā kā Polijas Republikai tādējādi bija visas iespējas efektīvi izvirzīt argumentus savai aizstāvībai, tad šo prasības daļu nevar atzīt par nepieņemamu.

45 Otrkārt, attiecībā uz prasības daļas, kura skar Direktīvu 2001/18, pieņemamību ir jāatzīst, ka Komisija savus iebildumus saistībā ar šīs direktīvas 22. un 23. pantu ir paudusi saprotami un pietiekami precīzi. Tomēr tā pietiekami skaidri nav izklāstījusi iemeslus, kuru dēļ tā uzskata, ka Polijas Republika nav izpildījusi visus šajā direktīvā paredzētos pienākumus.

46 Komisijas prasībā vispirms ir norādīti tikai Direktīvas 2001/18 2. panta 2. punkta noteikumi, kuros ir ietverta ĢMO definīcija, kā arī šīs direktīvas 19. panta 1. un 2. punkts, 22. pants un 23. panta 1. punkts, kuri atrodami šīs direktīvas C daļā, kura attiecas uz ĢMO laišanu tirgū. Šajā prasībā turpinājumā ir izvērsti precīzi argumenti tikai attiecībā uz minēto 22. un 23. pantu un pēc tam tiek secināts, ka apstrīdētās valsts

tiesību normas nav saderīgas ar "brīvas apgrozības sistēmu, kas paredzēta minētajā direktīvā kopumā un it īpaši tās 22. un 23. pantā".

47 Kā pareizi atzīmē Polijas Republika, šāds kodolīgs apgalvojums nesniedz nekādu informāciju par iemesliem, kuru dēļ Direktīva 2001/18, kurā ir ietverta B daļa par ĢMO apzinātu izplatīšanu tādos nolūkos, kas nav tirdzniecība, vai arī D daļa, kurā ietilpst konfidencialitātes, marķēšanas un informācijas apmaiņas noteikumi, nebūtu ievērota "kopumā", kā tas tiek apgalvots prasības pieteikumā formulētajos prasījumos.

48 No iepriekš minētā izriet, ka prasība daļā, kas attiecas uz Direktīvu 2001/18, ir pieņemama tikai tiktāl, ciktāl tā skar apgalvoto šīs direktīvas 22. un 23. panta pārkāpumu, bet ne saistībā ar prasījumu par šīs direktīvas pārkāpuma "kopumā" atzīšanu.

Par lietas būtību

49 Polijas Republika savā aizstāvībā, kā arī atbildē uz repliku savus argumentus ir koncentrējusi tikai uz apstrīdēto valsts tiesību normu pamatā esošajiem ētikas vai reliģijas principiem.

50 Neiebilstot, ka apstrīdētajās valsts tiesību normās ietvertie aizliegumi varētu būt pretrunā Direktīvām 2001/18 un 2002/53, ja apstiprinātos, ka pēdējās minētās ir vienīgās, ar ko tiek regulēta ģenētiski modificētu augu sēklu tirdzniecība un iekļaušana lauksaimniecības augu šķirņu kopējā katalogā, Polijas Republika tomēr uzskata, ka šajā gadījumā tas tā nav. Tā kā minētajām valsts tiesību normām esot ētiski mērķi, kuri neietilpst šīm direktīvām raksturīgajos mērķos aizsargāt vidi, sabiedrības veselību un

izveidot brīvu apgrozību, tās tādējādi neietilpstot šo direktīvu piemērošanas jomā, un šķēršļus ĢMO brīvai apgrozībai, kurus šīs normas rada, būdamas iespējamā pretrunā EKL 28. pantam, attiecīgajā gadījumā varot pamatot ar EKL 30. pantu.

51 Šajā sakarā Tiesa tomēr uzskata, ka šīs lietas izspriešanas nolūkos nav jāpauž viedoklis par jautājumu, vai, kādā apmērā un ar kādiem iespējamiem nosacījumiem dalībvalstis saglabā iespēju atsaukties uz ētikas vai reliģijas principiem, lai pamatotu tādu valsts pasākumu īstenošanu, kuri gluži tāpat kā apstrīdētās valsts tiesību normas ir pretrunā Direktīvu 2001/18 un 2002/53 noteikumiem.

52 Šajā gadījumā pietiek konstatēt, ka Polijas Republika, kurai tādā gadījumā kā iepriekš minētais būtu pierādīšanas pienākums, nekādi nav pierādījusi, ka apstrīdētajām valsts tiesību normām patiesi ir reliģijā un ētikā sakņoti mērķi, kuru pastāvēšanu turklāt apšauba Komisija.

53 Jāatgādina, ka no judikatūras izriet, ka dalībvalstīm ir jāpierāda atkāpei no EKL 28. panta nepieciešamo nosacījumu izpilde (šajā sakarā skat. 2009. gada 10. februāra spriedumu lietā C-110/05 Komisija/Itālija, Krājums, I-519. lpp., 62. punkts). Īpaši, ja dalībvalsts, pret kuru ir vērsta prasība par pienākumu neizpildi, savai aizstāvībai atsaucas uz pamatojumu saistībā ar EKL 30. pantu, Tiesai šķietamais pamatojums ir jāpārbauda, tikai lai būtu skaidrs vai pienācīgi pierādīts, ka attiecīgajam valsts tiesiskajam regulējumam patiešām ir tāds mērķis, kā apgalvo dalībvalsts atbildētāja (šajā sakarā skat. it īpaši 1983. gada 8. februāra spriedumu lietā 124/81 Komisija/Apvienotā Karaliste, *Recueil*, 203. lpp., 35. punkts; 2005. gada 15. novembra spriedumu lietā C-320/03 Komisija/Austrija, Krājums, I-9871. lpp., 71. punkts, un 2008. gada 11. septembra spriedumu lietā C-141/07 Komisija/Vācija, Krājums, I-6935. lpp., 47. punkts).

54 Runājot konkrēti par pamatojumu, kas balstīts uz sabiedrības morāles aizsardzību, kuru Polijas Republika norādījusi šajā lietā, pirmkārt, nākas atzīt, ka šai pierādīšanas prasībai neatbilst tik vispārīgi apgalvojumi, kādus pirmstiesas procedūrā ir norādījusi šī dalībvalsts, kuri sastāv vien no atsaucēm uz bažām par vidi un sabiedrības veselību un Polijas iedzīvotāju noraidošo attieksmi pret ĢMO vai arī uz faktu, ka vojevodistu asamblejas ir pieņēmušas rezolūcijas, pasludinot, ka vojevodistu teritorijās nedrīkst izplatīt ģenētiski modificētus augus un ĢMO.

55 Šādos apstākļos sabiedrības morāle faktiski netiek piesaukta neatkarīgi, bet gan tiek sapludināta ar pamatojumu vides un veselības aizsardzībai, kas šajā gadījumā ir konkrēti regulēta Direktīvā 2001/18 (šajā sakarā skat. 1998. gada 19. marta spriedumu lietā C-1/96 *Compassion in World Farming*, *Recueil*, I-1251. lpp., 66. punkts).

56 Tādēļ dalībvalsts nevar pamatoties uz kādas sabiedrības daļas viedokli, lai apšaubītu Kopienu iestāžu ieviesto saskaņošanas pasākumu (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Compassion in World Farming*, 67. punkts). Kā Tiesa to ir norādījusi lietā, kurā runa bija tieši par Direktīvu 2001/18, dalībvalsts, lai pamatotu Kopienu tiesībās paredzētu saistību un termiņu neievērošanu, nevar pamatoties uz piemērošanas grūtībām, kuras radušās Kopienu akta izpildes laikā, tostarp, ja šīs grūtības ir saistītas ar sabiedrības pretošanos (skat. 2008. gada 9. decembra spriedumu lietā C-121/07 Komisija/Francija, Krājums, I-9159. lpp., 72. punkts).

57 Otrkārt, attiecībā uz konkrētajiem reliģijas vai ētikas principiem, kurus norādījusi Polijas Republika — pirmo reizi Tiesā iesniegtajā replikā un atbildē uz repliku —, ir jāatzīst, ka minētā dalībvalsts nav pierādījusi, ka šādi apsvērumi tiešām ir bijuši apstrīdēto valsts tiesību normu pieņemšanas pamatā.

58 Polijas Republika būtībā drīzāk ir atsaukusies uz kādu vispārēju pieņēmumu, un, ņemot vērā to, nav nekāds pārsteigums, ka šajā gadījumā ir tikuši pieņemti šādi noteikumi. Pirmkārt, ir norādīts, ka ir labi zināms, ka Polijas iedzīvotāji lielu nozīmi piešķir kristīgajiem un katoliskajiem principiem. Otrkārt, Polijas Republika uzsver, ka Polijas parlamentā vairākumā esošās partijas laikā, kad tika pieņemtas apstrīdētās valsts tiesību normas, atsaucās tieši uz piederību šādu vērtību ievērotājiem. Minētā dalībvalsts norāda, ka šādos apstākļos ir jāuzskata, ka deputātus, kuriem lielākoties nav zinātniskas izglītības, vairāk ietekmē reliģiskas vai ētiskas koncepcijas, kuras tie drīzāk ievēro savā politiskajā darbībā, nevis citus apsvērumus, it īpaši zinātniski sarežģītus apsvērumus saistībā ar vides un sabiedrības veselības aizsardzību.

59 Katrā ziņā šādi apsvērumi tomēr nav pietiekami, lai pierādītu, ka apstrīdēto valsts tiesību normu pieņemšanas pamatā tiešām ir bijuši tādi ētikas un reliģijas apsvērumi, kuri aprakstīti aizstāvības rakstā un atbildē uz repliku, un tas vēl jo vairāk ir nozīmīgi tādēļ, ka Polijas Republika pirmstiesas procedūras ietvaros savu aizstāvību galvenokārt pamatoja ar tās apgalvotajiem Direktīvas 2001/18 trūkumiem, ņemot vērā piesardzības principu un riskus, kurus tā varētu radīt gan videi, gan sabiedrības veselībai.

60 Šajos apstākļos, lai lemtu par Komisijas prasību, ir jāatzīst — kā to apgalvojusi arī minētā iestāde — ka tādi vispārēji aizliegumi, kādi ir ietverti apstrīdētajās valsts tiesību normās, ir pretrunā pienākumiem, kādi Polijas Republikai izriet kā no Direktīvas 2001/18 22. un 23. panta, tā arī no Direktīvas 2002/53 4. panta 4. punkta un 16. panta.

61 Pirmkārt, ir jāatgādina, ka Direktīvas 2001/18 22. un 23. pantā ir paredzēts dalībvalstu pienākums neaizliegt, neierobežot vai nekavēt tādu produktu laišanu tirgū, kas satur ĢMO vai sastāv no tiem, ja tie atbilst šīs direktīvas prasībām, ja vien tās, ievērojot otrajā no šiem pantiem paredzētos nosacījumus, neizmanto iespēju noteikt šajā pantā paredzētos drošības pasākumus. Tādēļ tāds vienpusējs dalībvalsts pasākums par ĢMO

sēklu tirdzniecības vispārēju aizliegumu, kāds paredzēts Likuma par sēklām 57. panta 3. punktā, ir acīmredzamā pretrunā minētajiem 22. un 23. pantam.

62 Šāds vispārējs aizliegums ir acīmredzamā pretrunā arī Direktīvas 2002/53 16. panta 1. punktam, kurā dalībvalstīm paredzēts pienākums nodrošināt, lai uz to šķirņu sēklām, kuras ir atzītas saskaņā ar šo direktīvu, neattiektos nekādi tirdzniecības ierobežojumi attiecībā uz šķirni, ja vien tās nepiemēro izņēmumus — kuri uz šo lietu nav attiecināmi —, kas paredzēti šī paša panta 2. punktā. Šajā sakarā ir skaidrs — kā to norādījusi arī Komisija —, ka zināms skaits šķirņu, kuras ir atzītas saskaņā ar minēto direktīvu un kuras tādējādi ir iekļautas tās 17. pantā paredzētajā lauksaimniecības augu šķirņu kopējā katalogā, ir ģenētiski modificētas šķirnes.

63 Otrkārt, īpaši no Direktīvas 2002/53 4. panta 4. punkta izriet, ka ģenētiski modificētu šķirņu iekļaušanai valsts šķirņu katalogā nevar piemērot tādu vispārēju aizliegumu, kāds paredzēts Likuma par sēklām 5. panta 4. punktā. No minētā 4. panta 4. punkta izriet, ka iespējamais aizliegums iekļaut šķirni valsts katalogā tikai tādēļ, ka tai ir ģenētiski modificētas šķirnes īpašības, ir pamatots tikai tad, ja nav veikti visi pasākumi, kas vajadzīgi, lai novērstu riskus saistībā ar cilvēku veselību, kā tas nevar būt gadījumā — kā pareizi norādījusi arī Komisija —, ja šķirne jau ir atzīta saskaņā ar Direktīvu 2001/18.

64 Ņemot vērā visu iepriekš minēto, ir jāatzīst, ka, aizliegdama ģenētiski modificētu augu sēklu brīvu apgrozību, kā arī ģenētiski modificētu augu sēklu iekļaušanu valsts šķirņu katalogā, Polijas Republika nav izpildījusi pienākumus, kas paredzēti Direktīvas 2001/18 22. un 23. pantā, kā arī Direktīvas 2002/53 4. panta 4. punktā un 16. pantā.

65 Turpretim, kā izriet no šī sprieduma 48. punkta, šī prasība ir jānoraida attiecībā uz prasījumu atzīt, ka Polijas Republika nav izpildījusi pienākumus, kas paredzēti Direktīvā 2001/18 kopumā.

Par tiesāšanās izdevumiem

66 Atbilstoši Reglamenta 69. panta 2. punktam lietas dalībniekam, kam spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Katrā ziņā saskaņā ar šī reglamenta 69. panta 3. punkta pirmo daļu, ja abiem lietas dalībniekiem spriedums ir daļēji labvēlīgs, Tiesa var nolemt, ka tiesāšanās izdevumi ir jāsadala vai ka lietas dalībnieki paši sedz savus tiesāšanās izdevumus. Šajā lietā, kaut arī Polijas Republikai spriedums ir nelabvēlīgs lielākajā tā daļā, ir jāņem vērā, ka Komisijas prasība ir tikusi atzīta par daļēji nepieņemamu. Ņemot vērā lietas apstākļus, ir jānolemj, ka Polijas Republika sedz savus tiesāšanās izdevumus un divas trešdaļas Komisijas tiesāšanās izdevumu. Komisija sedz vienu trešdaļu savu tiesāšanās izdevumu.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (otrā palāta) nospriež:

1) aizliegdama ģenētiski modificētu augu sēklu brīvu apgrozību, kā arī ģenētiski modificētu augu sēklu iekļaušanu valsts šķirņu katalogā, Polijas Republika nav izpildījusi pienākumus, kas paredzēti Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 12. marta Direktīvas 2001/18/EK par ģenētiski modificētu organismu apzinātu izplatīšanu vidē un Padomes Direktīvas 90/220/EEK atcelšanu 22. un 23. pantā, kā arī Padomes 2002. gada 13. jūnija Direktīvas 2002/53/EEK par lauksaimniecības augu sugu šķirņu kopējo katalogu 4. panta 4. punktā un 16. pantā;

2) pārējā daļā prasību noraidīt;

3) Polijas Republika sedz savus tiesāšanās izdevumus un divas trešdaļas Komisijas tiesāšanās izdevumu;

4) Komisija trešdaļu savu tiesāšanās izdevumu sedz pati.

[Paraksti]